

Reactie op de raadsbrief van het college van burgemeester en wethouders van Nijmegen betreft: Toppelzone en huiskamer Nieuwe Marktstraat

Geachte gemeenteraadsleden, beste mensen,

Naar aanleiding van de Raadsbrief toppelzone en huiskamer Nieuwe Marktstraat van het College aan de gemeenteraad op 14 mei jl. willen wij, organisatoren van de participatieven voor sekswerkers, graag reageren op het proces van de besluitvorming en de inhoud van de raadsbrief.

Inleiding

Net zoals burgemeester Bruls is ons vertrekpunt “de gezondheid en de persoonlijke veiligheid van de straatsekswerkers; en daarmee wat de zorg voor een kwetsbare groep vrouwen het beste dient” (Bruls, 2019: p. 1). Wij delen daarom het uitgangspunt van de burgemeester dat de gezondheid en persoonlijke veiligheid van de straatsekswerkers voorop staat. Wij zijn daarom van mening dat het openhouden van toppelzone, loods met toezichthouder en huiskamer het beste alternatief is om dit te bewerkstelligen; en dat in ieder geval de bekende onvergunde straatsekswerkers veilig moeten kunnen werken in de loods (scenario 3 van het onderzoeksrapport van Bureau Beke).¹

Besluitvorming

Allereerst betreuren wij dat de persoonlijke veiligheid van alle straatsekswerkers op losse schroeven lijkt te staan. Dit brengt ook de nodige onrust en onzekerheid voor hen met zich mee. Verder vragen we ons af waarom het College de zienswijzen en inspraak van experts, de stemming van de gemeenteraad en de wensen van de straatsekswerkers zelf terzijde lijkt te leggen. De populatie straatsekswerkers, locatie, nabijheid van de loods, aanwezige toezichthouder en huiskamer, maakt dat de situatie in Nijmegen uniek is; en daarom niet (zonder meer) te vergelijken met (de sluiting van) andere toppelzones in Nederland. Kennis van de Nijmeegse situatie is daarom cruciaal.

Afwerken in de publieke ruimte

Volgens het rapport van Bureau Beke zijn *car dating* en thuiswerken in opkomst. Dit klopt. Een van de redenen dat *car dating* en thuiswerken toeneemt, is omdat de kans dat een sekswerker een vergunning krijgt om haar beroep legaal uit te voeren, minimaal is.² Ook in de gemeente Nijmegen is er sprake van een uitsterfbeleid op de toppelzone. Dit houdt in dat onvergunde straatsekswerkers geen toegang hebben tot de loods en de geboden veiligheid van de toezichthouder. Hierdoor zijn deze sekswerkers kwetsbaarder voor geweld, bedreiging, chantage en uitbuiting.³ Onderzoek toont aan dat de gemeente hier iets aan kan doen door te zorgen voor **meer** veilige en legale werkplekken.⁴ Het straatsekswerk neemt

¹ Bureau Beke (2018). *Straatprostitutie in Nijmegen. Een evaluatie van de toppelzone en huiskamer aan de Nieuwe Marktstraat in Nijmegen*. Nijmegen: https://bureaubeke.nl/wp-content/uploads/2018/11/Straatprostitutie-in-Nijmegen_Bekereeks.pdf

² Aidsfonds. (2018). *Sekswerk en geweld in Nederland*. Amsterdam:

<https://www.soaids.nl/sites/default/files/media/Prostitutie/2018-rapport-sekswerk-geweld.pdf>

³ Aidsfonds. (2018). *Sekswerk en geweld in Nederland*. Amsterdam:

<https://www.soaids.nl/sites/default/files/media/Prostitutie/2018-rapport-sekswerk-geweld.pdf>

⁴ Regioplan. (2014). *Sekswerkers aan het woord. De sociale positie van sekswerkers in Nederland in 2014*. Amsterdam:

<https://www.regioplan.nl/wp-content/uploads/data/file/rapporten-2013/13217-sekswerkers-aan-het-woord-Regioplan->

dus niet zozeer af, maar het vergunde (en daarmee het meer zichtbare) straatsekswerk neemt steeds meer af.

Het gevaar van onvergunde werkplekken

Het uitsterfbeleid handhaven en de tippelzone sluiten zal ervoor zorgen dat meer sekswerkers hun toevlucht moeten nemen tot onvergunde, en daarmee gevaarlijke, werkplekken. Daar kunnen ze elkaar niet meer waarschuwen voor vervelende of agressieve klanten. Ze kunnen ook de hulp van de politie niet meer inroepen als er iets aan de hand is en zullen vooral proberen om zoveel mogelijk onder de radar te blijven. Klanten of kwaadwilligen weten dat ook. Een voorbeeld van de fatale gevolgen die wet- en regelgeving kan hebben, is de moord op Bianca 2 jaar geleden. Zij was een sekswerker en transgender die in 2017 in Arnhem werd vermoord door (vermoedelijk) een klant.⁵ Wanneer zij op een legale werkplek had kunnen werken waar hulp, ondersteuning en toezicht voor handen was, zoals op een tippelzone, was zij waarschijnlijk nog in leven geweest.

Veel sekswerkers die onvergund werken durven geen beroep te doen op hulpdiensten of de politie uit angst voor de gevolgen. In een artikel in de Gelderlander uit 2017 maakt burgemeester Bruls duidelijk dat sekswerkers die onvergund vanuit huis werken uit hun huis worden gezet, ook wanneer het de eigen koopwoning betreft.⁶ Dergelijke maatregelen vergroten de kloof tussen de sekswerkers en de hulpverleningsdiensten en versterken het stigma rondom het beroep. Bovendien maakt het sekswerkers meer onzichtbaar en daarmee extra kwetsbaar voor misstanden, geweld en uitbuiting. Kortweg houdt dat in dat mensenhandel eerder wordt aangemoedigd dan bestreden.

Kwetsbaarheid onvergunde straatsekswerkers

In de brief wordt aangegeven dat straatprostitutie verdwijnt. In een artikel in de Gelderlander van vorig jaar blijkt echter dat de aantallen sinds 2008 (invoering van het pasjessysteem) nagenoeg gelijk zijn gebleven. In 2011 waren er 37 sekswerkers werkzaam op de tippelzone, ondanks de repressieve maatregelen ingezet door de gemeente Nijmegen (zoals het uitsterfbeleid), waren dat er in 2018 nog 35.⁷ Zoals hierboven uiteengezet, verdwijnen vormen van sekswerk noodgedwongen ondergronds, wanneer er binnen een gemeente geen of te weinig legale werkplekken of faciliteiten zijn voor sekswerkers. Dit betekent niet dat sekswerk verdwijnt; het betekent slechts dat het minder zichtbaar is.⁸ Dit houdt ook in dat het minder zichtbaar wordt voor hulpverleners en hulpdiensten zoals de politie, GGD, IrisZorg, etc. Het gevolg hiervan is dat geweldsdelicten en gezondheidsrisico's (aanzienlijk) zullen toenemen voor deze (toch al) kwetsbare groep, en dat hulpverleners – in

[apr15.pdf](#); Aidsfonds. (2018). *Sekswerk en geweld in Nederland*. Amsterdam:

<https://www.soaaids.nl/sites/default/files/media/Prostitutie/2018-rapport-sekswerk-geweld.pdf>

⁵ <https://www.omroepgelderland.nl/nieuws/2302114/Vermoorde-transgender-Bianca-met-zwaar-voorwerp-op-hoofd-geslagen>

⁶ <https://www.gelderlander.nl/nijmegen-e-o/sekswerk-in-eigen-huis-strenger-gecontroleerd~a09fbfb17/>

⁷ <https://www.gelderlander.nl/nijmegen/uitsterfbeleid-tippelzone-schiet-niet-op-nijmegen-bekijkt-andere-opties~ad23cea1/>

⁸ Soa Aids Nederland (2018). *De Legale Façade. Sekswerkbeleid: hoe kan het anders?* Amsterdam:

<https://www.soaaids.nl/sites/default/files/documenten/Prostitutie/brochure-legale-facade.pdf>; Bureau Beke (2018). *Straatprostitutie in Nijmegen. Een evaluatie van de tippelzone en huiskamer aan de Nieuwe Marktstraat in Nijmegen*. Nijmegen: https://bureaubeke.nl/wp-content/uploads/2018/11/Straatprostitutie-in-Nijmegen_Bekereeks.pdf

tegenstelling tot nu – deze groep ook niet (meer) kunnen bereiken. Ook Bureau Beke schetst deze gevolgen voor de veiligheid van kwetsbare mensen in hun onderzoeksrapport.⁹

Zorgplicht

De burgemeester spreekt in de brief zijn zorgen uit over het spanningsveld tussen eigen verantwoordelijkheid en zorgplicht. Dit zijn echter zorgen die binnen elk hulpverleningscontact een rol spelen, zoals bij mensen met een verslaving, dak- en thuislozen, mensen met financiële problemen, en mensen met opvoedingsproblemen. Waar zorg eindigt en eigen verantwoordelijkheid begint, is afhankelijk van verschillende factoren, zoals eigen krachten en competenties, vaardigheden, een sociaal netwerk en belemmeringen zoals (gedrags)stoornissen en beperkingen. Dit spanningsveld is dan ook niet eenvoudig te tackelen en de afweging zal per individu verschillen. Het is een vraagstuk waar sociale professionals dagelijks mee worstelen en een antwoord op proberen te vinden. Door de tippelzone en de huiskamer te sluiten, wordt een belangrijke partner in dit spanningsveld, IrisZorg, buiten spel gezet. Zij kunnen hun deskundigheid niet meer inzetten om de vrouwen van ondersteuning en zorg te voorzien. Door het zorgaanbod los te koppelen van het straatsekswerk, verliezen de hulpverleningsinstanties het contact met deze doelgroep, juist met mensen die (nu) niet kiezen voor uitstappen. Wij citeren de oud-Nationaal Rapporteur Mensenhandel C. Dettmeijer-Vermeulen (2016):

In de discussies hierover [aanpassingen van het huidige prostitutiebeleid] blijft het kernpunt het spanningsveld tussen het beschermen van de autonomie en de versterking van de positie van hen die in de prostitutie willen werken enerzijds, en anderzijds de bescherming van kwetsbare mensen binnen de prostitutie. Die belangen zouden echter twee kanten van dezelfde medaille moeten zijn. Daarbij moet worden bedacht dat uniform beleid een effectieve handhaving ten goede zal komen. Tegelijkertijd is voor de aanpak van mensenhandel meer nodig dan alleen wetgeving. Ook in de praktijk moet de prostitutiebranche minder kwetsbaar worden gemaakt voor mensenhandel, moet gezorgd worden dat mensen die hier vrijwillig voor kiezen dit werk veilig kunnen doen en moet blijvend aandacht zijn voor de versterking van de sociale positie van sekswerkers. Ook voorlichting over werken in prostitutie hoort daarbij, evenals het kunnen openen van een zakelijke bankrekening en de mogelijkheid dat sekswerkers zelf een seksbedrijf starten (Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, 2016: p. 230).¹⁰

Bereikbaarheid tot en zichtbaarheid van sekswerkers zijn hiervoor een voorwaarde.

Volgens burgemeester Bruls is sekswerk ongezond en gevaarlijk werk. *Onvergun*d sekswerk brengt inderdaad geweldsrisico's met zich mee, zoals door verschillende onderzoeken is aangetoond.¹¹ Ook daarom is het behoud van de tippelzone belangrijk.

⁹ Bureau Beke (2018). *Straatprostitutie in Nijmegen. Een evaluatie van de tippelzone en huiskamer aan de Nieuwe Marktstraat in Nijmegen*. Nijmegen: https://bureaubeke.nl/wp-content/uploads/2018/11/Straatprostitutie-in-Nijmegen_Bekereeks.pdf

¹⁰ Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2016). *Prostitutie en mensenhandel*. Den Haag: https://www.nationaalrapporteur.nl/binaries/Prostitutie%20%26%20mensenhandel_Nationaal%20Rapporteur_interactief_tcm23-233408.pdf

¹¹ Regioplan. (2014). *Sekswerkers aan het woord. De sociale positie van sekswerkers in Nederland in 2014*. Amsterdam. <https://www.regioplan.nl/wp-content/uploads/data/file/rapporten-2013/13217-sekswerkers-aan-het-woord-Regioplan-apr15.pdf>; Aidsfonds. (2018). *Sekswerk en geweld in Nederland*. Amsterdam: <https://www.soaaids.nl/sites/default/files/media/Prostitutie/2018-rapport-sekswerk-geweld.pdf>; Soa Aids Nederland (2018). *De Legale Façade. Sekswerkbeleid: hoe kan het anders?* Amsterdam: <https://www.soaaids.nl/sites/default/files/documenten/Prostitutie/brochure-legale-facade.pdf>

Volgens de burgemeester is met name een omgekeerd dag- en nachtritme ongezond. Er zijn echter veel mensen die 's nachts of onregelmatig werken en die vaak ook extra risico's met zich meebrengen: denk aan hulpdiensten zoals de brandweer, politie en ambulance. Maar ook verpleegkundigen, beveiligers en mensen in de horeca. Zelfs politici werken of vergaderen regelmatig tot diep in de nacht. Wij nemen niet aan dat de burgemeester van mening is dat al deze beroepen verboden zouden moeten worden.

Sekswerkers hebben echter wel een verhoogd risico op soa's en hiv. Om deze reden is het juist *extra* van belang dat zij legaal kunnen werken; hierdoor hebben zij recht op toegang tot belangrijke gezondheidsvoorzieningen, zoals de testen en gezondheidsadviezen van de GGD. In de brief van de burgemeester wordt dit echter niet genoemd. Het is derhalve onduidelijk wat burgemeester Bruls bedoelt met de 'ongezonde' kant van sekswerk, en waarom een omgekeerd dag- en nachtritme enkel voor deze vorm van arbeid als problematisch wordt gezien.

Beleid

Op pagina 2 van de raadsbrief stelt de burgemeester de vraag: "wat zijn dan veilige en gezonde arbeidsomstandigheden voor de straatprostitutie?" Wellicht geven de gewelddadige incidenten (voorbeelden: *gang rape*, mishandeling of gijzeling) die plaats hebben gevonden buiten de tippelzone een richtlijn voor het antwoord; en geven ze inzicht in de meerwaarde van de loods en toezichthouder. Uw huidige beleid gaat dus niet zozeer om het faciliteren van straatprostitutie, maar om het faciliteren van een zo veilig mogelijke werkplek. Wij stellen het College daarom graag de vervolgvraag: hoe gaat u de zorg en persoonlijke veiligheid van de straatsekswerkers (waar)borgen, die ook zonder tippelzone blijven werken? Temeer omdat uit allerlei onderzoeken blijkt dat de veiligheidsrisico's voor onvergunde sekswerkers groter zijn.¹²

We zijn echter verheugd te lezen dat de burgemeester deze vragen stelt. Mede hierom hebben wij de participatieve klankbordgroepen in het leven geroepen en praten wij met sekswerkers over de zorgen, risico's en dilemma's rondom sekswerk, met als doel om de wet- en regelgeving en hulpverlening aan sekswerkers beter te laten aansluiten, zodat hun (arbeids)positie verbetert. In de onderzoeken van Soa Aids Nederland en Amnesty International naar beleid rondom sekswerk, worden hiervoor hele concrete aanbevelingen gedaan. Wij zetten deze aanbevelingen hieronder uiteen.

Luister naar sekswerkers en betrek hen bij het maken van beleid. Hun kennis, ervaring en expertise is van onschatbare waarde. Verschillende onderzoeken benadrukken het belang van het betrekken van sekswerkers bij de vorming, monitoring en evaluatie van (gemeentelijk) beleid (Soa Aids Nederland, 2018; Amnesty International (2016); Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, 2016);¹³

¹² Regioplan. (2014). *Sekswerkers aan het woord. De sociale positie van sekswerkers in Nederland in 2014*. Amsterdam. <https://www.regioplan.nl/wp-content/uploads/data/file/rapporten-2013/13217-sekswerkers-aan-het-woord-Regioplan-apr15.pdf>; Aidsfonds. (2018). *Sekswerk en geweld in Nederland*. Amsterdam:

<https://www.soaaids.nl/sites/default/files/media/Prostitutie/2018-rapport-sekswerk-geweld.pdf>; Soa Aids Nederland (2018). *De Legale Façade. Sekswerkbeleid: hoe kan het anders?* Amsterdam: <https://www.soaaids.nl/sites/default/files/documenten/Prostitutie/brochure-legale-facade.pdf>; Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2016). *Prostitutie en mensenhandel*. Den Haag: https://www.nationaalrapporteur.nl/binaries/Prostitutie%20%26%20mensenhandel_Nationaal%20Rapporteur_interactief_tcm23-233408.pdf

¹³ Soa Aids Nederland (2018). *De Legale Façade. Sekswerkbeleid: hoe kan het anders?* Amsterdam: <https://www.soaaids.nl/sites/default/files/documenten/Prostitutie/brochure-legale-facade.pdf>; Nationaal Rapporteur

Bestrijd misstanden zoals mensenhandel en geweld met behulp van sekswerkers.

Sekswerkers zijn de eersten die misstanden in de branche signaleren en de eersten die belang hebben bij een veilige branche zonder misstanden. Een sterke samenwerking tussen sekswerkers en hulpverleningsinstanties is daarom van onschatbare waarde;

Stop het repressieve beleid en geef alle sekswerkers toegang tot legaal werken en daarmee tot voorzieningen en rechten. Doorbreek het stigma, de discriminatie en de onveiligheid voor sekswerkers die onvergund werken en biedt hen dezelfde hulpverlening en kansen aan als ieder ander. Dit zorgt er mede voor dat sekswerkers eerder naar de politie of de hulpverlening gaan wanneer zij misstanden willen melden of kiezen voor uitstappen.

Hulpverlening

Zowel de contacten met de straatsekswerkers als onderzoek laat zien dat zij verschillende motieven hebben voor de keuze voor sekswerk. Naast zelfstandigheid en flexibiliteit is verslaving hier één van, maar ook armoede, een grote afstand tot de arbeidsmarkt (zoals beperkingen, stoornissen, discriminatie en stigma's) of een combinatie van factoren. Het sluiten van de tippelzone lost hun problemen niet op, sterker nog, de kans is groot dat de problemen zich gaan opstapelen. Denk bijvoorbeeld aan de sekswerkers die langer moeten werken en meer risico nemen om boetes voor onvergund werken af te betalen. De huiskamer op de tippelzone biedt straatsekswerkers waar mogelijk andere perspectieven en mogelijkheden tot probleemverlichting of -oplossing of perspectieven buiten de prostitutie wanneer zij dat willen. Wanneer de straatsekswerkers uit beeld verdwijnen, verdwijnen voor hen ook (mogelijk) de toegang tot alternatieve toekomstperspectieven.

Conclusie

Hoe groot het morele dilemma ook moge zijn, de gezondheid en de persoonlijke veiligheid van de straatsekswerkers in Nijmegen wordt het best geborgd door het openhouden van de tippelzone, de loods met toezichthouder en de huiskamer. In het kader van inclusief en adaptief beleid zouden in ieder geval de bekende onvergunde straatsekswerkers ook veilig moeten kunnen werken in de loods.

De kerntaak van het College van gemeente Nijmegen is het zorgen voor en beschermen van hun inwoners, daar horen ook straatsekswerkers bij. Het sluiten van de tippelzone draagt niet bij aan het verbeteren van hun gezondheid en persoonlijke veiligheid. Door middel van onder andere participatieve klankbordgroepen onderzoeken wij samen met de sekswerkers welke wet- en regelgeving het beste aansluit bij hun wensen en behoeften. Wij gaan graag met burgemeester Bruls en het College in gesprek over beleid dat bijdraagt aan de verbetering van de arbeidsomstandigheden, het welzijn en de empowerment van de straatsekswerkers aan de Nieuwe Marktstraat in Nijmegen.

Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2016). *Prostitutie en mensenhandel*. Den Haag: https://www.nationaalrapporteur.nl/binaries/Prostitutie%20%26%20mensenhandel_Nationaal%20Rapporteur_interactief_tcm23-233408.pdf; Amnesty International (2016). *Amnesty International policy on state obligations to respect, protect and fulfil the human rights of sex workers*. <https://www.amnesty.org/en/documents/pol30/4062/2016/en/>

Met vriendelijke groet,

Het Sekswerk Collectief

De vrouwen van de tippelzone aan de Nieuwe Marktstraat in Nijmegen

Mischa, sekswerker en activist

Mi Jung van der Velde, jurist, bestuurskundige en onderzoeker (tippelzones)

Jacqueline van Peufflik, hulpverlener van de huiskamer 'de Cirkel'

Carolien van den Honert, onderzoeker en socioloog

Andere sekswerk experts

Jan Visser, adviseur prostitutiebeleid

Maria Scali, secretaris van Swexpertise

Nationaal sekswerkteam - Soa-Aids Nederland

Ondersteund door:

Swexpertise

SOAIDS
Nederland

 aidsfonds

SEKSWERK COLLECTIEF

NIETS OVER ONS, ZONDER ONS. EN MET ONS, IS MET ONS ALLEMAAL!

Ter suggestie:

Voor meer informatie en richtlijnen over het organiseren van sekswerkbeleid, verwijzen wij graag naar de SWIT-gids: een handleiding die uiteenzet hoe een organisatie het beste seksuele welzijn- en gezondheidsprogramma's voor sekswerkers kan implementeren, met sekswerkersparticipatie als uitgangspunt.¹⁴

Voor een concrete handleiding voor goed gemeentebestuur verwijzen we in het bijzonder naar de publicatie van Soa Aids Nederland en Proud: *De legale façade. Sekswerkbeleid: hoe kan het anders?*¹⁵

¹⁴ SWIT. Een toolkit voor seksuele gezondheidsprogramma's voor sekswerkers. Soa aids Nederland en Proud: <https://www.soaids.nl/sites/default/files/media/Prostitutie/SWIT-gids-SANL.pdf>

¹⁵ Soa Aids Nederland (2018). *De Legale Façade. Sekswerkbeleid: hoe kan het anders?* Amsterdam: <https://www.soaids.nl/sites/default/files/documenten/Prostitutie/brochure-legale-facade.pdf>;